

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ФИЛОСОФИЯ ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ ФАКУЛЬТЕТІ
ӘЛЕУМЕТТАНУ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ЖҰМЫС КАФЕДРАСЫ

Факультеттің Ғылыми Кеңес мәжілісінде
Бекітілді

Факультет деканы

_____ Б.Б. Мейірбаев

№ 12 хаттама 26.06.2025 ж.

«6B03101 – Әлеуметтану» 3 курс студенттеріне арналған
«Әлеуметтану тарихы» пәні бойынша
ЕМТИХАН БАҒДАРЛАМАСЫ
6 кредит, 3 курс, қазақ бөлімі, көктемгі семестр

Алматы, 2026

Пән бойынша қорытынды емтихан бағдарламасын дайындаған әлеуметтану және әлеуметтік жұмыс кафедрасының соц.ғ.к., профессор-ассистенті Д.Қ.Мамытканов

Әлеуметтану және әлеуметтік жұмыс кафедрасының мәжілісінде қарастырылған және ұсынылған

2025 жылғы «16» маусым, №11 хаттама

Кафедра меңгерушісі _____ Г.С.Әбдірайымова

Кіріспе

Пән бойынша қорытынды емтихан түрі – жазбаша (offline). Емтихан сұрақтары пән бойынша оқытылған дәріс, семинар және СӨЖ тапсырмаларының барысында құрастырылады. Емтиханға дайындық барысында курстың негізгі теориялық мазмұнын, терминология мен әдістерді де қайталау қажет. Емтихан өткізу ерекшеліктері: емтихан барысында студент емтихан сұрақтарына белгіленген кестеге сәкес, жазбаша жауып береді. Жоғары ажыратымдылықтағы бейнекамералары бар және дыбыс жазылатын аудиториялар мен дәріс залдарында offline режимінде өтеді.

Пәннің мақсаты: «Жастар әлеуметтануы» курсының мақсаты – студенттерді салалық әлеуметтану шеңберінде, ұрпақтар сабақтастығы мәселелері, жастарды тәрбиелеу мен әлеуметтендірудің өзекті мәселелері бойынша жастарды зерттеу үшін қажетті білімді қалыптастыру. Студенттерде қоғамдағы әлеуметтік мәселелерде зерттеуде толық әлеуметтанулық ғылыми негіздерді, әлеуметтік-гуманитарлық дүниетанымды қалыптастыру.

Оқыту нәтижелері:

Курсты оқу нәтижесі бойынша студент қабілетті болады:

- қазіргі жастардың негізгі сипаттамаларын анықтау: оның жас шектеулерін, психофизикалық және әлеуметтік даму ерекшеліктерін, жастардың негізгі топтарының әлеуметтік-құрылымдық ерекшеліктерін, олардың ішкі саралануын, қазіргі қазақстандық қоғамдағы жағдайын, жастар саласындағы негізгі проблемаларын анықтау
- жастар социологиясының теориялық тәсілдері мен категориялық аппаратын жастарды социологиялық зерттеу әдістемесін жасауда қолдану
- жас стратификациясымен байланысты қазақстандық қоғамның заманауи әлеуметтік-құқықтық және әлеуметтік-экономикалық мәселелерін талдау
- жастар топтарымен, мемлекеттік жастар саясатымен зерттеу және әлеуметтік-жобалық жұмыстардың ерекшеліктерін бағалау.
- Жастардың проблемалары бойынша жалпыланған қорытындылар мен социологиялық деректерді талдауды ұсыну, қажет болған жағдайда олардың нәтижелерін пайдалану бойынша ұсыныстар беру

Емтиханды өткізу формасы

СТАНДАРТТЫ ЕМТИХАН: ЖАЗБАША.

Жазбаша емтихан тапсыру процесі емтихан билетін автоматты түрде құруды қамтиды. Білім алушыға мәтінді берілген сұрақтар бойынша жазбаша жауап қалыптастыру қажет.

Оқытушы Univer АЖ (univer.kaznu.kz) сұраулығына пән бойынша әзірленген емтихан сұрақтарын жүктейді. Әр билет үш блокқа бөлінген сұрақтардан тұрады.

Бірінші блокқа оқыту объектісін білу мен түсінуді бағалайтын когнитивті (білімділік) құзыреттілік сұрақтары енеді. Бұл студенттердің оқыту аймағындағы алдыңғы қатарлы білімді түсіну мен білімін көрсету қабілетін қамтиды.

Екінші блокқа ақпаратты қолдану және талдау іскерлігін бағалайтын функционалдық құзыреттілікті анықтайтын сұрақтар кіреді. Бұл студенттердің зерттеу аймағындағы дәлелдерді қалыптастыру мен негіздеу және мәселелерді шешу арқылы өз білімін қолдана білуі және түсінуін қарастырады.

Үшінші блокқа ақпаратты синтездеу және бағалау іскерлігін анықтайтын жүйелік құзыреттілік мәселелері кіреді. Мұнда студенттердің пікірлерді дәлелдеу, эссе жазу, шығарма жазу қабілеттері бағаланады.

Пән бойынша қорытынды емтихан 15 апталық оқытудан кейін жүргізіледі. Емтихан түрі – жазбаша.

Емтиханға кіретін оқу тақырыптары: Қорытынды бақылау жазбаша түрде өтеді. Тақырыптың мазмұны жұмыстың барлық түрлерін қамтиды: дәрістер мен семинарлар тақырыптарын, сонымен қатар студенттің өзіндік жұмыстарына берілген тапсырмаларды.

1. Жастар туралы ғылымның теориялық және әдістемелік негіздері.
2. Жастар әлеуметтанулық білім жүйесінде. Жастар социологиясының пәні.
3. Жастардағы жалпылық пен ерекшеліктер.
4. Жастар қоғамның әлеуметтік құрылымында. Жастар, олардың қоғамдағы орны мен рөлі.
5. «Жастар» түсінігін айқындаудың алуан түрлі бағыттары.
6. Жастардың әлеуметтанулық мәнін айқындау. Жастар әлеуметтік-демографиялық топ ретінде.
7. Жасөспірімдік әлеуметтік мәселе ретінде. Жастарды зерттеудің негізгі бағыттары (әлеуметтік-психологиялық, психофизиологиялық, стратификациялық, қақтығыстық, рөлдік, интернационалистік және т.б.).
8. Аралас пәндер шеңберінде «жастар» түсінігін интерпретациялау. Жастар түсінігінің социологиялық бағыты.
9. Жастар мәселесі бойынша теориялық тұжырымдамаларды талдау.
10. Психоаналитикалық бағыт. З.Фрейд және неофрейдизм. Э.Эриксонның эпигенетикалық қағидасы. Р.Бенедикт «әлеуметтік мінез» туралы.
11. Ш.Айзенштадтың жастардың мәртебелік-рөлдік тұжырымдамасы.
12. Мәдениеттанулық бағыт. К.Мангеймнің әлеуметтік мұрагерлік теориясы.
13. М.Мидтің мәдениеттанулық концепциясы.

14. Ұрпақ – әлеуметтік-жастық категория.
15. Ұрпақ әлеуметтік-тарихи құбылыс ретінде.
16. Ұрпақ мәселесіне әлеуметтанулық бағыттар. Тарихи ұрпақ: К.Маннгейм тұжырымдамасы.
17. Ұрпақ санасындағы «Уақыт рухы» (Дж. Ортега-и-Гассет).
18. Ұрпақтың биографизациясы (Л. Розенмайер). Ұрпақты зерттеудің эмпирикалық бағыттары. Х.Беккер көрсеткіштері. М.Мид ұстанымы. Ұрпақ сабақтастығы мәдениет диалогы ретінде.

Пайдаланған әдебиеттер

Оқу әдебиеттері:

- 1.Омельченко Е. Л. Вместо введения. 25 лет молодежных исследований: глобальные имена — локальные тренды // В кн.: Молодежь в городе: культуры, сцены и солидарности / Сост.: Е. Л. Омельченко; науч. ред.: Е. Л. Омельченко. М.: Издательский дом НИУ ВШЭ, 2020.
- 2.Омельченко Е. Л., Поляков С. И. Концепт культурной сцены как теоретическая перспектива и инструмент анализа городских молодежных сообществ // В кн.: Молодежь в городе: культуры, сцены и солидарности / Сост.: Е. Л. Омельченко; науч. ред.: Е. Л. Омельченко. М.: Издательский дом НИУ ВШЭ, 2020. Гл. 2. С. 92-109.
- 3.Омельченко. М. Издательский дом НИУ ВШЭ, 2020. Гл. 2. С. 92-109.
- Молодежь в городе: культуры, сцены и солидарности / Сост.: Е. Л. Омельченко; науч. ред.: Е. Л. Омельченко. М.: Издательский дом НИУ ВШЭ, 2020.
4. Demos, J., & Demos, V. (1969). Adolescence in historical perspective. *Journal of Marriage and Family*, 31, 632-638. Arnett, J. J. (1999). Adolescent storm and stress, reconsidered. *American Psychologist*, 54, 317

Қосымша:

- 1.Россия и Китай: молодёжь XXI века [монография]/ отв. редакторы: М.К. Горшков, Ли Чунлинь, З.Т. Голенкова, П.М. Козырева. —М. Новый хронограф, 2014. — 424 с.
2. Randolph S. Bourne, "Youth," from the *Atlantic Monthly*, 1912.
3. Gary Schwartz and Don Merten. "The language of adolescence: An anthropological approach to the youth culture." *American Journal of Sociology* (1967): 453-468.
4. David Matza "Subterranean traditions of youth." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 338.1 (1961): 102-118.

Ғаламтор ресурстары:

1. <http://elibrary.kaznu.kz/ru>
2. <http://www.worldvaluessurvey.org>

БАҒАЛАУ САЯСАТЫ

ВАК/MAG/DOC СТАНДАРТТЫ ЕМТИХАН: ЖАЗБА

№	Критерийі	«Өте жақсы» 90–100%	«Жақсы» 70–89%	«Қанағаттанарлық» 50–69%	«Қанағаттанарлықсыз» 25–49%	«Өте төмен» 0–24%
1	1 критерийі – Әлеуметтану тарихының негізгі мектептері мен теориялары туралы	Жауап толық, негізгі мектептер мен бағыттар (позитивизм, органикалық мектеп, марксизм, құрылымдық функционали	Жауапта тақырыптың негізгі мектептері мен бағыттары қамтылған, дәлелдер бар, бірақ қосымша	Жауап толық емес, негізгі мектептер үстірт берілген, кейбір терминдер дұрыс қолданылмаған	Жауап көлемі аз, негізгі мектептер мен теориялар аталғанымен мазмұн ашылмаған, әдебиет қолданылмаған	Жауап сұраққа сәйкес келмейді, теориялар мен мектепте р дұрыс көрсетілмеген

№	Критерийі	«Өте жақсы» 90–100%	«Жақсы» 70–89%	«Қанағаттанарлық» 50–69%	«Қанағаттанарлықсыз» 25–49%	«Өте төмен» 0–24%
	білімін көрсету	зм және т.б.) жүйелі сипатталған. Терминдер мен ұғымдар дұрыс қолданылған, әдебиетке нақты сілтеме жасалған	Әдебиеттер жеткіліксіз			
	2 критерийі – Әлеуметтану теорияларын тарихи кезеңдермен байланыстырып қолдану	Жауап тарихи кезеңдерге сәйкес теорияларды дұрыс қолдануды, олардың дамуы мен ықпалын жоғары деңгейде көрсетеді	Жауапта теорияларды тарихи кезеңдерге сәйкестендіру бар, бірақ толық емес	Жауапта теория мен тарих арасындағы байланыс әлсіз, нақты мысалдар жоқ	Жауапта теорияларды қолдану қателері көп, байланыс жасалмаған	Жауапта тарихи кезеңдер мен байланыс мүлдем жоқ
	3 критерийі – Әлеуметтану тарихына қатысты заманауи талдау мен тұжырым жасау	Жауапта тарихи мектептерді қазіргі әлеуметтік құбылыстармен байланыстырып, сын тұрғысынан бағалау жасалған	Жауапта қазіргі әлеуметтік құбылыстармен байланыс бар, бірақ талдау толық емес	Жауапта тарихи мектептерге қысқаша сипаттама ғана берілген, заманауи байланыс жасалмаған	Жауап сыни талдауды қамтымайды, тек мазмұндау бар	Жауап толық сәйкес келмейді, сыни тұрғыдан талдау жоқ
2 сұрақ	1 критерийі – Негізгі әлеуметтанушылық идеяларды салыстыру және бағалау	Жауапта классикалық ойшылдар (О. Конт, К. Маркс, М. Вебер, Э. Дюркгейм, Г. Спенсер т.б.) көзқарастары салыстырылып, ұқсастықтар	Жауапта ойшылдардың идеялары дұрыс берілген, бірақ салыстыру толық емес	Жауапта ойшылдардың идеялары қысқаша берілген, салыстыру үстірт	Жауапта ойшылдардың идеялары толық ашылмаған, салыстыру жоқ	Жауапта ойшылдардың идеялары қате берілген немесе мүлдем жоқ

№	Критерийі	«Өте жақсы» 90–100%	«Жақсы» 70–89%	«Қанағаттанарлық» 50–69%	«Қанағаттанарлықсыз» 25–49%	«Өте төмен» 0–24%
		ы мен айырмашылықтары анық көрсетілген				
	2 критерийі – Әлеуметтанулық теорияларды талдау және қолдану шектеулерін көрсету	Жауап логикалық әрі дәлелді, теориялардың мүмкіндіктері мен шектеулері анық талданған	Жауапта теориялардың мүмкіндіктері мен шектеулері берілген, бірақ жеткілікті дәлелденбеген	Жауап тек сипаттамалық деңгейде, талдау әлсіз	Жауапта теориялардың қолданылу мүмкіндіктері нақты көрсетілмеген	Жауап сұраққа сәйкес келмейді, теориялар қате түсіндірілген
	3 критерийі – Әлеуметтану тарихын дамытудағы ұсыныстар мен қорытынды жасау	Жауапта теорияларды дамытуға қатысты негізделген ұсыныстар мен қорытындылар бар	Жауапта ұсыныстар бар, бірақ олар толық негізделмеген	Жауапта жалпы қорытындылар бар, бірақ ұсыныстар жеткіліксіз	Жауапта ұсыныстар мардымсыз, ғылыми негізсіз	Жауапта ұсыныста, қорытынды да жоқ

Емтихан билеттері 3 сұрақтан тұрады. Дұрыс орындалған тапсырмалар үшін ең көбі-100 балл, оның ішінде бірінші сұраққа – 30 балл, екінші сұраққа-30 балл, үшінші сұраққа - 40 балл.

Қорытынды бағаны есептеу формуласы:

Қорытынды баға (ҚБ) = (%1+%2+%3+%4+%5+%6 т.б.) / К, мұнда % – критерий бойынша тапсырманы орындау деңгейі,

К – критерийлердің жалпы саны.

Қорытынды баллды есептеу мысалы

№	Балл	«Өте жақсы»	«Жақсы»	«Қанағаттанарлық»	«Қанағаттанарлықсыз»	
		90-100%	70-89%	50-69%	25-49%	0-24%
1.	1 Критерий	100				
2.	2 Критерий		75			
3.	3 Критерий			60		
4.	4 Критерий				45	
5.	5 Критерий	100				
6.	6 Критерий				49	
	Қорытынды %	200	75	60	94	200+ 75 + 60 + 94 = 429

						429 / 6 критерийлер = 71,5
						Қорытынды балл в % = 72

Есептеу кезінде алынған пайызға сүйене отырып, біз бағаны бағалау шкаласымен салыстыра аламыз.

72 балл 70 балдан 89 балға дейін, бұл бағалау шкаласына сәйкес «**Жақсы**» санатына сәйкес келеді.

Осылайша, осы есептеуде жоба дәстүрлі бағалау шкаласы мен ECTS-ге ауыстыра отырып, білім алушылардың

оқу жетістіктерін есепке алуды бағалаудың балдық-рейтингтік әріптік жүйесіне сәйкес «**Жақсы**», **72 балға** бағаланатын болады.

Декан

Мейрбаев Б.Б

Кафедра меңгерушісі

Абдирайымова Г.С.

Дәріскер

Мамтықанов Д.Қ.